

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio tertia. Vtrum ecclesia debeat vti excommunicatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

vsus rationis non possunt ante baptismum se preparare intantum, vt dimittatur eis culpa originalis. Et ideo baptismus semper inuenit in eis culpā originalem quā delet, sed sacramentū penitentiæ non confertur nisi adultis in quibus præcedit præparatio per dispensatiōem peccati commissi quæ quandoq; sufficiens est ad peccati deletionem cū proposito confitendi. Et in tali, sacramentū penitentiæ ad dimittitur peccatum cū sit prius dimissum: sed si non baptizarentur nisi adulti, sicut nō confitentur nisi adulti, penitus esset simile de dimissione culpæ per vtrūq;. Quia sicut in adulto antequā baptizetur posset præcedere sufficiens præparatio per quā cum voto baptismi remitteretur omnis culpa & conferretur gratia, & tunc sequens baptismus culpam non auferret nec gratiā conferret, sed prius collatam auget: quandoq; verò præcederet dispositio non nō omnino sufficiens ad deletionem culpæ, & tunc virtute baptismi actualiter suscepti deleteretur culpa, sic in penitente antequā actualiter suscipiat sacramentum penitentiæ: quandoq; præcedit sufficiens dispositio delens culpam & conferens gratiam, & tunc sacramentum superueniens culpam non auferit, quia nō inuenit, nec gratiam confert, sed prius collatam auget: quandoq; verò nō præcedit sufficiens contritio quæ culpam delet, sed attritio quæ superueniente sacramento virtute clauium efficiuntur sufficiens, & tunc per sacramentum penitentiæ actu susceptum & deleteretur culpa & conferretur gratia. Et ita virtus clauium extendit se ad dimissionē culpæ quando eam inuenit, sicut & baptismus. Parum enim esset dicere qd sacerdos euangelicus virtute clauium solum ostendat culpam à Deo esse dimissam, & nullo modo ad eius dimissionem operaretur: sicut sacerdos legalis solum ostendebat in aliquo lepram esse mundatā, quam tamen nullo modo mundabat. Itud enim est contra dignitatem sacramentorum nouæ legis, quæ efficiunt quod figurant per modum pactionis: ipsa autem forma absolutionis significat dimissionem peccati.

7 Quantum ad secundum dicendum est qd virtute clauium nō dimittitur aliquid de pœna aeterna peccato mortali debita, quia in contritione pœna aeterna peccato mortali debita, quæ est pœna gehennæ, & carentia visionis diuinæ, & vermis conscientia: totaliter remittitur, vel commutatur in pœnam temporalem. Contritio autem præcedit tempore vel natura absolutionē quæ fit virtute clauium, nisi quando in absolutione attritio præcedens fit contritio: tunc enim operatur virtus clauium ad cōmunionem pœna aeterna in temporalem, sicut operatur ad hoc quod attritio fiat contritio. De pœna autē temporali cōtrito debita remittitur aliquid virtute clauium. Cuius ratio est, quia sicut dictum fuit lib. 3. dist. 19. quest. 1. Christus per pœnā & meritum passionis suæ satisfecit pro peccatis totius mundi quantum ad sufficientiā: prædicta autem satisfactio cōmunicatur nobis per susceptionē sacramentorum quæ ordinantur ad remissionē culpæ, vt sunt baptismus & penitentiā: & ideo per vtrūq; dimittitur aliquid de pœna peccati debita, sed differenter: quia per baptismū tollitur omnis pœna cuiuscūq; peccati debita, quia baptismus est sacramentū intrantum statum ecclesie propter quod nō imputatur eis ad pœnam quicquid in statu pristino egerint (vt tactum fuit prius, cum ageretur de sacramento baptismi) sed penitentiā nō est status intrantum, sed est iudicium & correctio delinquentiū in ecclesia, & ideo per eam dimittitur pœna aeterna quæ nō est ad correctionē ciuis, sed ad exterminationē hostis: sed non semper dimittitur pœna temporalis, quæ potest esse ad correctionem, de qua tamen virtute clauium aliquid dimittitur ratione meriti Christi, quod virtute clauium nobis cōmunicatur: & ideo totiens potest homo confiteri de peccatis suis, qd non solum propter pœnā verecundiæ quæ est in confitendo, & intercessionem sacerdotis qui absolutionem præmittit orationē, sed propter cōmunionē meritum passionis Christi virtute absolutionis cōmunicatorum rota pœna temporalis peccato debita remitteretur, nec culpa propter hoc remaneret impunita pro qua pœna passionis Christi nobis cōmunicata satisfecit.

8 Ad primū arg. dicendum est qd nō est simile de actu discernendi culpā & de actu remittendi eam: multa enim possumus cognoscere quæ non possumus facere, & ideo

ad ministrum pertinet cognoscere culpam quātum ei manifestatur per confitentem, sed remittere eam nō competit ei nisi per modum ministrum, quod ministerium, vt prius diximus, est per modum pactionis, ita videlicet vt minister exhibeat quod exterius geritur: Deus autem faciat quicquid interius agitur.

9 Ad secundū patet per idem, quia Deus non dedit discipulis respectu remissionis peccatorū potestatem auctoritatis, vel excellentiæ, sed simplicis ministerij qualis dicta est.

10 Ad primū arg. alterius partis patet responsio ex iam dictis, quia solus Deus dat gratiam & remittit culpam. Sacerdos autem est minister eorum quæ aguntur exterius.

11 Ad aliud dicendum est quod non præiudicatur iustitiæ diuinæ quantum ad pœnam peccatori taxatæ si de ea aliquid dimittitur per satisfactionem passionis Christi nobis cōmunicatam virtute clauium.

QUESTIO TERTIA.

Vtrum ecclesia debeat vti excommunicatione.

Thom. in additionibus q. 21. ar. 1. & 2.

Deinde queritur de excommunicatione. Et primo queritur de ea. Secundo de participatione cum excommunicatis. Circa primum primo queritur vtrum ecclesia debeat vti excommunicatione. Secundo vtrum sententia excommunicationis iniuste lata liget. Ad primum sic proceditur & arguitur sic, quod ecclesia nō debeat vti sententia excommunicationis. Quia nullus est tradendus in manus hostis nisi ille de cuius salute desperatur, sed de nemine est desperandum quandiu est in vita præfenti, ergo nullus est in vita præfenti tradendus in manus hostis siue diaboli, sed hoc fit per excommunicationē, vt patet 1. Cor. 5. ergo nullus est excommunicandus.

2 Item excommunicatio est quedam maledictio, sed Apost. prohibet maledicere, Ro. 12. ergo ecclesia nullum debet excommunicare.

3 IN CONTRARIUM agitur per illud quod Christus dixit Mat. 18. de illo qui ecclesiam contemnit tibi sicut ethnicus & publicanus, sed tales sunt extra ecclesiam, ergo contumaces qui ecclesiam audire contemunt sunt per sententiā excommunicationis extra ecclesiam ponendi.

4 RESPONSO. Circa quæstionem istam videntur dari duo. Primum est quid sit excommunicatio & vtrum rationabiliter feratur ab ecclesia. Secundum est pro quā causa debeat fieri.

5 Quantum ad primū sciendum est qd excommunicatio à quibusdam sic diffinitur: excommunicatio est separatio à cōmunionem ecclesie quoad fructum & suffragia generalia. Ad cuius intellectum aduertendū est qd ille qui in ecclesia ponitur per baptismum qui est ianua sacramentorum ad duo ascribitur: scilicet ad cœtum fidelium, & ad participationem sacramentorum: & hoc secundum præsupponit primum, quia in sacramentis præcipue cōmunicant fideles, & ideo extra cōmunionem fidelium potest aliquis fieri dupliciter: vno modo qd separetur tantū à participatione sacramentorum, & hoc vocatur minor excommunicatio. Et alio modo qd excludatur à cōmunionem fidelium nō solum quoad participationem sacramentorum, sed etiam quoad omnem actum legitimū, & hoc fit per excommunicationem maiorem. Et hæc diffinitur qd excommunicatio est separatio à cōmunionem ecclesie quoad fructum, hoc est quoad participationem sacramentorum. Et quantum ad suffragia generalia, siue temporalia quæ sunt in conuictu ciuili, siue quoad spiritualia quæ proprie sunt suffragia ecclesie: ab his enim omnibus separetur excommunicatus, quia non est ei licitum cōmunicare aliis, nec alii sibi in actibus ciuilibus, nec participare in generalibus suffragiis ecclesie quantum est ex intentione ecclesie quæ non intendit orare pro excommunicatis, nisi vt respiciant ab inobediencia, & redeant ad gremium ecclesie. Dico autem quantum est ex intentione ecclesie, quia cum suffragia possunt alicui valere dupliciter: vno modo ex vi charitatis quæ omnes fideles cōnectit, vt sint vnū in deo sicut in Psal. dicitur: Particeps sum

lib. de Palo
dist. 10. q. 1.
ad oppositū
10. d. 10.
q. 1. ad pri.

sum ego oim timentium te, &c. Alio modo ex intentione facientis. Primū valorē non potest excommunicatio excludere: quia si sit iusta nō tollit charitatē, sed ablatam supponit. Cūm non debeat fieri nisi pro peccato mortali quod tollit charitatē, ut postea dicitur. Secundū autē valorē qui est ex intētionē facientis excludit excommunicatio, ut dictū est prius. Habemus igitur quid sit excommunicatio.

6 Patet etiā q̄ rationabiliter fertur ab ecclesia, quia iudicium ecclesie debet conformari iudicio Dei quantum potest, Deus autē dupliciter punit peccatores, ut eos a peccato retrahat. Vno modo flagellis castigando. Alio modo auxilia subtrahendo: quibus subtractis homo infirmitatē cognoscit, ut sic humiliatus ad Deū redeat a quo superbus discessit, ergo Ecclesia hunc modum feruare debet in iudiciis, quā prout est possibile, debent esse ad correctionem delinquentium, feruat autē hoc in excommunicatione: in quantum enim separat excommunicatum a communione fidelium, ut erubescat imitatur iudicium diuinū quo per flagella castigat, in quantum autē separat eum a suffragiis spiritualibus imitatur diuinum iudicium quo Deus hominem sibi relinquit, ut per humilitatem seipsum cognoscēs redeat ad Deum, propter quod Ecclesia Romana rationabiliter fert in certis casibus sententiam excommunicationis, habens hoc ex iure diuino Mat. 18. vbi Christus loquitur de correctione fratris delinquentis. Et concludit: si autem Ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Et Apostolus. 1. ad Corint., quosdam excommunicauit. Et sic patet primum.

7 DE Secundo autē, scilicet pro quo debeat ferri excommunicatio dicendum est, q̄ non debet ferri nisi pro peccato mortali nec pro omni, sed pro contumacia. Ratio primi est, quia excommunicatio maior de qua loquimur separat a cōmunionē fidelium quantum ad omnē actum legitimum, sed ab hac nullus est dignus separari nisi priuatus charitate per quā est cōmuniō fidelium, nec aliquis priuatur charitate nisi per peccatum mortale, ergo &c. Ratio secundi est, quia cū excommunicatio introducta sit, ut medicina spiritalis pro correctione delinquentium, sicut proceditur in medicina corporali sic debet procedi in excommunicatione, sed in medicina corporali procedendum est inchoando a medicinis leuioribus ne natura nimis grauatur. Postremo verō vtendum est fortioribus medicinis, ergo similiter in ferenda excommunicatione quę est maxima pœna ecclesiastica & quasi extrema medicina prius vtendum est admonitionibus & cōminationibus tanquā leuioribus medicinis. Et vltimo si contumax fuerit potest excommunicari. Est autem contumax triplex. Si vocatus ad iudicium venire contemnit, vel si veniens sine licentia recedit, vel persistēs in iudicio, sententię iudicis non obedit: & talis contumacia locum habet in excommunicatione quę fertur ab homine: in sententia autem quę est lata a iure non habet locum, quia ibi damnatur factum & non aliqua persona nisi quatenus incidit in factum damnatum, & ideo statutū ex se habet vim monitionis, ut reputer legitime cōtumax qui non obedit statuto, & propter hoc sententiā incurrat.

8 Ad primum arg. dicendum est q̄ nullus de cuius salute non desperatur tradendus est in manus hostis tanquā ab eo exterminandus, sed potest tradi quasi flagellandus ut a culpa respiciat, & sic fit per excommunicationem & non amplius.

9 Ad secundum dicendum quod maledictio quę consistit in optatione pœnę non est licita, & sic loquitur Apostolus. Sed maledictio quę est optatio pœnę ad correctionem delinquentis est licita & sancta: sic enim pœnę sunt medicinae vtilis, & istud fit per excommunicationem quę est pœna medicinalis.

QVÆSTIO QVARTA.

Verū sententia excommunicationis iniuste lata liget.

Ad secundum sic proceditur, & arguitur quod sententia excommunicationis iniuste lata liget, quia per excommunicationem protectio & gratia dei subtrahitur, ut dicit Magister in litera, sed protectio & gratia Dei non potest iniuste ab aliquo subtrahi: cū non possint subtrahi nisi a Deo qui nihil iniuste agit, ergo sententia iniuste lata non nocet nec ligat.

2 Item Greg. dicit. n. q. 3. cap. ipse se ligandi. quod ligandi siue soluendi potestate se priuat qui hanc pro sua voluntate non pro subditorum moribus exercet, sed sententia lata ab eo qui priuatus est potestate non ligat, ergo &c.

3 Ad idem est quod dicit Gelasius papa loquens de iniusta sententia sic: cui illata est sententia, deponat errorem & vacua est & iniusta. Et tanto curare non debet, quanto apud Deum & ecclesiam neminem potest grauare, & habetur. n. q. 3. cap. Cui illata.

4 IN CONTRARIUM est quod dicit Canon Greg. n. q. 4. cap. 1. quod sententia pastoris siue iusta siue iniusta tenenda est & timenda.

5 RESPONSIO. Circa quæstionem istam videntur da sunt duo. Primū est illud quod principaliter queritur, videlicet verū sententia iniusta liget. Et quia quandoque sententia est iniusta ex parte iudicis, ideo secundo videbitur quis potest excommunicare, & quis potest ab excommunicatione absolueret.

6 Quantum ad primū sciendum est q̄ sententia, aut est sic iniusta quod ipso iure est nulla, aut licet sit iniusta non tamen est nulla. Si sit iniusta sic, quod ipso iure est nulla, sic non est timenda, quia non ligat: quod enim nihil est, ligare non potest. Potest autem esse nulla, vel ex parte iudicis, quia fertur a non suo iudice, vel ex parte iudicati, quia legitime appellauit ante sententiam, & redit aliquo modo in idem, quia legitima appellatio interposita eximit appellantem a iurisdictione alterius, vel ex parte excommunicationis, quia fertur iuris ordine prætermissio: talis enim ordo iuris potest prætermitti q̄ sententia nulla est, sicut si participans cum excommunicato excommunicetur non præmissa admonitione, extra de sententia. excom. Statuimus lib. 6. Et in quibusdā aliis casibus potest etiā esse iniusta ex parte cause: pro qua fertur, quia si contineat manifestum errorem nulla est sententia, nisi quod error ille, vel est manifestus omnibus, ut si dicatur, excommunico te, quia credis in deum. Et talis sententia non est timenda nec in publico nec in priuato. Si verō error non sit omnibus manifestus, quia forte in tali materia est de qua pauci sciunt iudicare, tunc sententia tenenda est in publico propter scandalum communitatis quę credit eam iuste latam, sed in priuato non est timenda dummodo constet quod sit erronea. sub hoc autem non comprehenditur sententia quę fertur contra illū qui conuincitur in iudicio per testes secundum ordinem iuris licet sint falsi, ex quo probatū est sufficienter contra eum. Si autem sit sententia iniusta, sic tamen quod non sit nulla: quia forte fertur a iudice male affecto contra reum, cū ex ira vel odio, vel quia prætermittitur aliqua solennitas iuris quę non reddit sententiā nullam, vel probatur per testes contra quos nō excipitur licet falsi sint, aut in quibusdā similibus casibus, tunc sententia talis ligat, quia vera sententia est quoad iudicem & iuris ordinē: sed condemnatus si est innocens in sustinēdo meretur, nec est ei aliquod damnum nisi contemnat.

7 Quantum ad secundum videndum est primo quis possit excommunicare, & secundum quis possit ab excommunicatione absolueret. Quantum ad primum sciendum est q̄ ferre sententiam excommunicationis non pertinet ad secretum iudicij potestatis in quo agitur causa inter deum & hominē corā sacerdote, & de quo sacerdos nihil potest verbo vel signo aliquid manifestare aliis: ad talem enim